

ԳԼՈՒԽ ԺԴ

Լցաւ քաղաքդ գաժկանօք, քաղաքդ պերճացեալ. վիրաւորք քոյ՝ ոչ վիրաւոր սուսերի, եւ ոչ դիակունք քոյ՝ դիակունք պատերազմաց: Ամենայն իշխանք քոյ փախստեայք, եւ կալանաւորք քոյ կապեալք սաստկութեամբ եւ հզօրք քոյ առ հասարակ կ'ապեցան, բացէ 'ի բաց փախստականք: Վասն այսորիկ ասացի, թոյլ տուք ինձ լացից դառնապէս, մի բռնադատեք միսիթարել զիս 'ի վերայ բեկման դատեր ազգի իմոյ:

ԵՍԱՅԻ

Այս գրքիս սկիզբը կը յիշեն ընթերցողք թէ ինչպէ՛ս Պրոկոպիոս Յունաց Սպարապետը իւր անհոգութեամբ կորուսեր էր պատերազմը ի Կոգովիտ եւ զօր ժամանակին պատմիչք անուանեցին Մարդոցէից պատերազմ, եւ թէ ի՛նչ աներակք, կոտորաէք եւ գերութիւնք հետեւանք եղան այդ պատերազմին: Պատմեցինք նաեւ Թեոդորոս Ռշտունի ինչպէ՛ս կը ջանար այդ վիճակը դարմանել եւ նոյնանման արաբացի արշաւանաց առաջն առնուլ:

Երեք տարի անցան այն դժբախտ օրերուն վրայ, հազիւ թէ երկիրը քիչ մը ոգի առաւ եւ սկսաւ շնչել. աշնան վերջի օրերն հասան. Հայոց զօրավարը Հերակլի մահուան լուրն առնելով կը յուսար նորապսակ կայսեր օրով Վարազտիրոցի աքսորէ դարձը, մանաւանդ որ մասնաւոր նամակաւ իրեն կ'իմացնէին թէ կայսրը մահուան անկողնին մէջ իւր յաջորդին կտակաւ յանձներ էր վերջ տալ Ասպետին աքսորանաց: Ուստի հանդարտ սրտով դարձաւ Ռշտունեաց երկիրը ձմեռելու: Երկրին ապահովութեան համար Արտագու եւ Նախջեւանու գաւառները յանձնեց Ներսէհ Կամսարականի, որ բաւական զօրքով եւ Անձեւացեաց օգնութեամբ կրնար ամեն թշնամիներէ պատսպարէի իսկ Տարոնոյ կողմէն Մամիկոնէից վրայ վստահանալով, այնպէս կը յուսար թէ վտանգ չի կայ:

Երբ հազիւ Ոստան մտած՝ կը յուսար հանգչիլ իւր ընտանեաց ծոցը, գուժկանը կը հասներ Վահան Կամսարականի կողմէն, որ եղբօրը տեղակալն էր՝ թէ արաբաց բանակ մը Անձեւացեաց Սահուռ իշխանին մատնութեամբ եւ օգնութեամբ մտաւ Արտագ: Թեոդորոս առանց դանդաղելու առաւ զօրքը եւ հազիւ Քաջբերունեաց երկիրն հասած՝ գուժկան մ'էլ կը հասներ Տարոնոյ կողմէն թէ ուրիշ արաբացի բանակ մը եւս անարգել անցեալ կը դիմեր Դուին առաջնորդութեամբ Մոկաց Նախարար Վարդիկի: